ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΚΟΡΡΕ
Τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

HANS HERTER[1]

Διαπρεπῆ ἐρευνητὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἔχομεν ἐν μέσῳ ἡμῶν σήμερον, τὸν καθηγητὴν τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης κ. Hans Herter. Αἰσθάνομαι δὲ ἰδιαιτέραν τιμήν, διότι εἰς ἐμὲ ἔλαχεν ὁ κλῆρος νὰ παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς τὸν ἐξαίρετον ἐπιστήμονα καὶ πολύτιμον τῆς χώρας ἡμῶν φίλον.

Ὁ καθηγητὴς Herter ἀνεπτύχθη ἐπιστημονικῶς ἐν σπουδαίῳ πνευματικῷ περιβάλλοντι καὶ νεώτατος, ἤδη ἀπὸ τῶν Γυμνασιακῶν θρανίων, ἐμυήθη τὸν κόσμον τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν. Ἔκτοτε ὁ βίος αὐτοῦ ἦτο ὅλος ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

Φοιτητὴς ἤκουσεν ἐν Βόννῃ τῶν καθηγητῶν Brinkmann, Cichorius, Elter καὶ Winter, καὶ ἐκεῖ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ὑποβαλὼν διατριβήν, ἧς θέμα ἦτο « ὁ Πρίαπος ».

Ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ ἐξελέγη τῷ 1927 ὑφηγητὴς διὰ τῆς μελέτης Artemishymnos des Kallimachos.

Ἐκλήθη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Τυβίγγης, ὅθεν μετεκλήθη τῷ 1938 εἰς τὴν τροφὸν αὐτοῦ φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης, εἰς τὴν ἕδραν τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας, ἣν κατέχει μέχρι σήμερον.

Πλεῖστα εὐρωπαϊκὰ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα ἐτίμησαν μέχρι τοῦδε τὸν καθηγητὴν Herter, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ἡ Ἀκαδημία τῆς Βιέννης, ἥτις ἐξέλεξεν αὐτὸν μέλος αὐτῆς.

Δὲν εἶναι εὐχερὲς ἐν τῷ περιωρισμένῳ χρόνῳ μιᾶς εἰσηγητικῆς ὀλιγολέπτου ὁμιλίας, νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ εὐρὺ καὶ εἰς θέματα καὶ εἰς πρωτοτυπίαν ἔργον τοῦ Hans Herter.

Τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ μεγάλης κριτικῆς εὐσυνειδησίας καὶ βαθείας γνώσεως κειμένων, προσώπων καὶ ἰδεῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ μεθοδολογία τοῦ Herter εἶναι προσωπικὴ καὶ ἀσφαλής. Ἡ ἐπικοινωνία αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀρχαίας πηγὰς εἶναι τολμηρὰ καὶ ἐν πολλοῖς καινοτόμος. Τόλμη καὶ φαντασία ἐπίσης χαρακτηρίζουν τὴν ἀπεικόνισιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ ἱστορικοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τοῦ ὁποίου γεννᾶται τὸ ἔργον τοῦ λόγου.

Εἶναι δὲ ἀριστοτεχνικὴ ἡ ἐπισήμανσις καὶ περιγραφὴ τῶν ὁδῶν διὰ τῶν ὁποίων διῆλθε καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν καὶ ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπέδρασαν καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθη ὁ πνευματικὸς καὶ ἱστορικὸς βίος τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἦτο ἄκρως ἐπιτυχὴς ἡ εἰς αὐτὸν ἀνάθεσις τῆς συνεχίσεως τῆς μνημειώδους ἑλληνικῆς γραμματολογίας τοῦ Schmid. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑπεδέχθησαν ἐνθου-

---

1. Εἰσήγησις περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ κ. H. Herter κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀναγορεύσεώς του εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1962.

σιωδῶς πάντες οἱ ἐπιστημονικῶς ἀσχολούμενοι περὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γραμματείαν.

Τεκμήριον, ἐξ ἄλλου, τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς πρωτοτύπου χρησιμοποιήσεως τοῦ ἀρχαίου γραμματολογικοῦ ὑλικοῦ ἀποτελοῦν αἱ γνωσταὶ περὶ τὸν Θησέα, τὸν Ἴωνα καὶ τὸν Ἀθηναῖον, μελέται αὐτοῦ, ἐν αἷς κατὰ τρόπον τολμηρὸν καὶ ὑποδειγματικὸν ἐρευνᾶται ἡ γένεσις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἀρχαίου σχετικοῦ μύθου ἐντὸς ἱστορικοῦ ἐδάφους.

Θέλομεν ἐπίσης νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐνασχόλησίν του περὶ τὰ πλατωνικὰ προβλήματα. Ὁ ἴδιος ἔχει ἐπανειλημμένως διακηρύξει ὅτι αἰσθάνεται βαθεῖαν ἐσωτερικὴν ροπὴν πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ κορυφαίου ἰδεαλιστοῦ. Ἀναμφιβόλως αἱ περὶ τόν Πλάτωνα καὶ τὰ προβλήματα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς παραδόσεώς της ἔρευναι τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ, ἀποτελοῦν σημαντικωτάτην συμβολήν, ἡ ὁποία καὶ θὰ ἐπηρεάσῃ τὴν σχετικήν, πλουσίαν πάντοτε, φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν κίνησιν.

Ἑνότητα, βαθεῖαν ἑνότητα διαπιστώνει ἡ ἔρευνα τοῦ Herter μεταξὺ πνευματικοῦ ἔργου καὶ ἀρχαίου βίου, ἰδεῶν καὶ ἱστορίας, ποιήσεως καὶ ὑπάρξεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἰς τὸ ἔργον του ἀναβιοῖ ἡ παλαιὰ σύνθεσις τῶν ἀρχαίων ἑρμηνευτῶν: «πνευματικὰ ἱστορικῶς, ἱστορικὰ πνευματικῶς».

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Ἐσχάτως ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἠκούσαμεν διαπρεπῶν ὁμιλητῶν. Ἀναφέρομαι εἰς τὸν Arnold Toynbee, εἰς τὸν Steven Runciman, τὸν Louis Robert καὶ τὸν Manuel Galiano.

Ἅπαντες φιλοξενούμενοι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐξεπροσώπουν διαφόρους τομεῖς τῆς ἐπιστήμης. Σημεῖον κοινόν, χαρακτηρίζον τὸ ἔργον τῶν τεσσάρων προαναφερθέντων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, εἶναι τὸ ὅτι τοῦτο περιστρέφεται περὶ τὸν Ἑλληνισμόν, τὰς διαφόρους ἱστορικὰς φάσεις αὐτοῦ καὶ τὰ μεγάλα δημιουργήματα τοῦ πνευματικοῦ βίου αὐτοῦ.

Ἐκ τούτου συνάγεται, ἐπιθυμῶ δὲ νὰ τονισθῇ, τοῦτο: ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἀποτελῇ σημεῖον συναντήσεως ὅλων τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης, μόνιμον πηγὴν ἐμπνεύσεων καὶ διαρκῆ ἀφετηρίαν τῶν ἱστορικῶν της κατευθύνσεων.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, τοὐλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Εὐρώπην, δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸν περίφημον λόγον τοῦ Ranke. Εἶχεν εἴπει ὁ μέγας ἱστορικός: «Ὅλαι αἱ ἐποχαὶ ἀπέχουν ἐξ ἴσου ἀπὸ τὸν Θεόν». Ἂς ἐπιτραπῇ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὅλαι αἱ ἐποχαὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας ἀπέχουσιν ἐξ ἴσου ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπεδέχθημεν τοὺς προαναφερθέντας Εὐρωπαίους σοφοὺς καὶ ὑποδεχόμεθα σήμερον τὸν κ. Herter, εἰς καμπὴν ἐξόχως κρίσιμον διὰ τὰς σχέσεις τῆς χώρας ἡμῶν πρὸς τὴν γηραιὰν Ἤπειρον. Ἀποτελεῖ ἤδη γεγονὸς ἡ οἰκονομικὴ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Εὐρώπης, μελετᾶται δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ ἕνωσις αὐτῶν.

Ἀσφαλῶς ἀπὸ ἱστορικῆς ἐπόψεως ἡ παροῦσα περίοδος δὲν ὑστερεῖ εἰς σημασίαν τῆς περιόδου ἐκείνης, ἥτις ἐπηκολούθησεν εἰς τὴν πτῶσιν τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν θλάσιν τοῦ ἀρχαίου ἱστορικο-πολιτικοῦ σχήματος, ὅπερ εἶχεν ὡς ἄξονα τὴν Μεσόγειον. Τότε ἤρχισεν ἡ μεγάλη εὐρωπαϊκὴ περιπέτεια, ἥτις μέσῳ πολλῶν σκοτεινῶν καὶ πεφωτισμένων αἰώνων, κατέστησε τὴν γηραιάν μας Ἤπειρον ρυθμιστὴν τῶν τυχῶν τοῦ κόσμου. Κορύφωσιν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς πορείας ἀπετέλεσεν ὁ ΙΘ' αἰὼν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ὑπερμεσοῦντος Κ' αἰῶνος κατὰ τὸ ὁποῖον συνετελέσθη ἡ κάθαρσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δράματος.

Σημειοῦμεν δὲ καὶ τὴν ἑξῆς ἀναλογίαν: Ἡ Εὐρώπη ἀντιμετωπίζει εὐθέως τὸ

θέμα τῆς ἑνότητός της ἀκριβῶς σήμερον, ὅτε δὲν ἀποτελεῖ πλέον τὴν πρώτην οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν δύναμιν εἰς τὴν παγκόσμιον σκηνήν. Τοῦτο ἐνθυμίζει ἀνάλογον ἑλληνικὴν σελίδα : Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος, μετὰ τὴν φοβερὰν αἱμορραγίαν τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅστις κατηρείπωσε τὴν Ἑλλάδα, ἐτέθη ἐπὶ τάπητος ἐντονώτερον τὸ πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς ἑνότητος. Ὁ Ε' αἰὼν δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ λύσῃ. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται ἐν τούτῳ : ὅτι εἰς τὴν ἀρχαιότητα, παρ' ὅλον ὅτι οἱ ρήτορες, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταὶ παρεσκεύασαν τὸ ἔδαφος, τὴν ἕνωσιν ἐπέβαλον τελικῶς τὰ μακεδονικὰ ὅπλα, ἐνῷ σήμερον φθάνομεν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἕνωσιν, διὰ τῆς ἀβιάστου θελήσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Τὸ θέμα δὲν τὸ ἐχειρίσθησαν τὰ στρατιωτικὰ ἐπιτελεῖα, ἀλλὰ τὰ δημοκρατικὰ εὐρωπαϊκὰ κοινοβούλια, τὰ Πανεπιστήμια, δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ εὐρωπαϊκοὶ λαοί.

Ἀνασκοποῦντες νῦν τὸ ἀπώτερον καὶ πρόσφατον παρελθὸν ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τούτου βήματος θὰ διακηρύξωμεν. Εἰς παλαιὰς καὶ νεωτέρας ἐποχὰς μεγίστης κρίσεως καὶ μεγίστου διχασμοῦ ἰδεῶν, κρατῶν καὶ πάσης φύσεως συμφερόντων, ἡ μελέτη τῆς ἑλληνικῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος παρεῖχεν ἀκραῖον σημεῖον ἐπαφῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν συνειδήσεων καὶ συνετήρει τὸν μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων δεσμόν.

Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, αἱ Ἑλληνικαὶ ἀναμνήσεις, ἦσαν ὁ μόνος συνδετικὸς κρῖκος μεταξὺ θανασίμως, κατὰ τὰ ἄλλα, μισουμένων ἀνδρῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν ὁμάδων.

Οἱ Ἕλληνες παρηγόρουν ἐν στιγμαῖς μονώσεως τὸν Μαρτῖνον Λούθηρον, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐμανιστὴν πάπαν Ἰούλιον, οἱ Ἕλληνες ἀπησχόλουν τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Γαλάτου Βολταίρου καὶ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Ρωσίας, ὁ Πλούταρχος ἐπαίδευσε τοὺς ἐπαναστάτας τοῦ 1789 καὶ τὸν Βοναπάρτην, ὁ ἴδιος δὲ ἀπετέλει τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν διπλωματῶν τοῦ Πότσνταμ καὶ τῆς Βιέννης. Ἡ Ἑλληνική του Παιδεία καθίστα περίφροντιν τὸν Γκαῖτε, συνοδεύοντα τὸν γερμανὸν δοῦκά του εἰς τὴν μάχην τῆς Λιψίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔβλεπεν ὁ Ἑλληνοτραφὴς Εὐρωπαῖος σύγκρουσιν ὁμογαλάκτων ἀδελφῶν. Γνωρίζομεν ἀκόμη, ὅτι μεταξὺ τῶν μυστῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τοὺς πρώτους καὶ τοὺς μόνους Εὐρωπαίους. Διότι Εὐρωπαῖοι ἦσαν πρωτίστως ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς Πλήθων καὶ ὁ Βησσαρίων, καὶ ὁ Ἔρασμος, ὁ Winkelmann καὶ ὁ Lessing καὶ ὁ Hölderlin, ὁ Burckhard καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τεράστια ἐθνικά, οἰκονομικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἀκόμη συμφέροντα διῄρουν τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαούς.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους, μετ' ἐμπιστοσύνης πάντες οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιστρέφομεν πρὸς τὰς κοινάς μας πολιτιστικὰς ρίζας, εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἥτις, κατὰ τὸν προσφυέστατον λόγον ἄλλου μεγάλου συγχρόνου γερμανοῦ ἑλληνιστοῦ : « δὲν διανοίγει μόνον ὁδούς, ἀλλὰ καὶ διδάσκει τοὺς λαοὺς τίνι τρόπῳ νὰ βαδίσωσιν αὐτάς ».

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἔχει βαθεῖαν συνείδησιν τῶν εὐθυνῶν αὐτῆς τούτων, πιστεύει δ' ὅτι ὁ ρόλος αὐτῆς εἶναι ἡγετικὸς εἰς τὴν νέαν ἐποχὴν τῶν Ἑλληνοευρωπαϊκῶν σχέσεων. Καὶ ἀκριβῶς ἡ Σχολὴ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐπιφανῶν φιλοξενουμένων αὐτῆς δὲν βλέπει φιλέλληνας, ἀλλὰ Ἕλληνας, ἄνδρας μετέχοντας τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας.

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἥτις καταρτίζει ἐπιστημονικῶς τοὺς διδασκάλους τοῦ Γένους, ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ γεγονότος, ὅτι διδάσκουσα εἰς αὐτοὺς τὸν ἑλληνισμὸν διδάσκει συγχρόνως τὴν Εὐρώπην· παραδίδουσα περὶ τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν, εἰσάγει συγχρόνως εἰς τὰ νεώτατα Εὐρωπαϊκὰ πολιτεύματα· ἑρμηνεύουσα τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν εἰσδύει εἰς τὰ μύχια τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψεως, καὶ διδάσκουσα τὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνην τῶν Ἑλλήνων προτυπώνει τὰ εὐτυχέστερα καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματα τῆς Δυτικῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας.

Ἰδοὺ διατὶ ἡ κυρία εὐθύνη διὰ τὸν στενὸν διάλογον, ὅστις ἤρξατο ἤδη μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης, βαρύνει πρωτίστως τὰς φιλοσοφικὰς Σχολάς, τὰ ἀνώτατα πνευματικὰ ἱδρύματα τῆς χώρας καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν Ἐκπαίδευσιν.

Παραλλήλως καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, παρὰ τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν ἱδρυμάτων αὐτῶν καὶ τῶν πνευματικῶν των ἡγετῶν ἀναμένομεν τὴν δέουσαν κατανόησιν πρὸς τὴν χώραν ἡμῶν, ἥτις δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἀποτελῇ τὴν ἀκραίαν ἔπαλξιν τῆς δύσεως, ἔπαλξιν πολέμου καὶ ἰδεῶν.

***

Φίλων ἄριστε καὶ ἑταίρων φίλτατε καὶ ποθεινότατε, Hans Herter.

Τοιαῦθ' ἡγουμένη ἡ Ἀθήνησι γεραρὰ τῶν Φιλοσόφων Σχολή, εἰκός ἐστι, τὸν νοῦν καὶ πᾶσι τοῖς ταὐτὰ πράττουσι καὶ ὁμοῖα φρονοῦσι προσέχειν.

Ἀναγκαῖον δέ! Ἡμεῖς γὰρ οἱ περὶ τὴν Ἀθήνησιν Ἀκρόπολιν τὴν οἴκησιν ἔχοντες καὶ ταύτῃ οἷον κέντρῳ χρώμενοι ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν προγόνων διδάγματα, σφόδρ' ἀεὶ ἡδόμεθα καὶ τοὺς ἄλλους ἀπ' ἐκείνων ὠφελουμένους ὁρῶντες καὶ εὐστόχως λαμπαδηδρομοῦντας αὐτοὺς πυνθανόμενοι, οὓς καὶ πάτριόν ἐστιν ἡμῖν καὶ τιμᾶν καὶ γεραίρειν.

Ἀκριβῶς δ' εἰδυῖα καὶ σὲ ἐν τοῖς πρώτοις πόλλ' εὖ πεπονθότα καὶ πόλλ' ὠφελημένον τοῖς τῶν ἡμετέρων προγόνων διδάγμασιν, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλον ἄριστον ἀποβεβηκότα οὐ μόνον τοῖς πολίταις τοῖς σοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πλείστοις, καὶ οἰομένη προσήκειν σοι στέφανον μέγιστον καὶ τιμιώτατον ὑπὲρ τῆς παιδείας ἀθλοῦντι τῆς τὰ τοῦ βίου κοσμήματα χαριζομένης, ὧν ἄνευ οὐδὲν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ἀπόχρη, ὁμοθύμως ἔγνω σὲ τιμαῖς ταῖς ὑψίσταις τιμῆσαι.

Ἔρρωσο, τοίνυν καὶ χαῖρε,

Ἄνερ εὐγενέστατε καὶ συνθιασῶτα καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ὑπὲρ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἐπὶ μήκιστον ἔτι ἀγωνιζόμενος διατελοίης!

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΟΡΡΕΣ